

Ecosistemes dels Països Catalans

David Bueno, professor i investigador de genètica de la Universitat de Barcelona i divulgador científic, ens presenta amb detall els continguts de l'«Atlas d'Ecosistemes dels Països Catalans», un projecte de gran qualitat del qual ell ha estat el director científic

ATLES D'ECOSISTEMES DELS PAÏSOS CATALANS
David Bueno (director)

Editorial:
Enciclopèdia Catalana
Pàgines: 320

Reportatge

La millor manera d'abordar la natura de forma global és a través dels seus ecosistemes, uns espais complexos, rics i dinàmics que inclouen tots els aspectes naturals: el marc geològic, el clima i el medi ambient, els éssers vius que s'hi desenvolupen i, també, totes les relacions que els vinculen. Enciclopèdia Catalana acaba de presentar una obra de gran format, edició exclusiva i gran qualitat l'objectiu de la qual és explicar i il·lustrar de manera rigorosa, clara, concisa i assequible com són, d'on provenen i cap a on poden tendir els ecosistemes dels Països Catalans: l'«Atlas d'Ecosistemes dels Països Catalans».

Enciclopèdia Catalana ja va fer possible, fa un parell de dècades, l'excel·lent *Història Natural dels Països Catalans*, la profunditat i la qualitat de la qual són la millor presentació. Els 16 volums d'aquesta obra enciclopèdica, que va ser publicada entre els anys 1983 i 1992 sota la direcció de Ramon Folch i amb la col·laboració de més de 300 experts, reuneixen un ingent corpus de coneixement que abasta tots els aspectes naturals dels Països Catalans, motiu pel qual va esdevenir, des del seu inici, una obra de referència imprescindible per a la cultura naturalista i científica del país, plenament vigent en l'actualitat.

Tanmateix, des de l'aparició dels seus primers volums, el nombre de dades ha anat creixent i s'han ampliat les tècniques d'estudi. També ha canviat la noció mateixa dels elements que cal que incorpori una història natural i el tractament que cal fer-ne. Per aquest motiu, els anys 2010 i 2012 es van publicar sengles suplementos (*Fauna i flora* i *La Terra en l'Univers*) que incorporaven un seguit d'articles l'objectiu dels quals era complementar el cos principal de l'obra amb noves aportacions i actualitzacions sobre flora, fauna i geologia, al mateix temps que hi afegien aspectes que restaven absents, com l'astronomia, les tècniques de classificació taxonòmica i l'origen de la vida.

Per completar aquesta actualització, però, mancava encara un darrer element clau que

permetés integrar aquests coneixements en un tot funcional global suficientment assequible per a un públic ampli: parlar dels ecosistemes tal com són avui, amb un tractament que inclogués també el dinamisme cíclic i evolutiu que caracteritza tots els sistemes naturals. Així, per assolir l'objectiu d'arribar a un públic ampli, és a dir, per fer que aquesta nova obra serveixi tant a les persones ja enteses en ecologia i natura com també a aquelles que no hi tenen una relació especialitzada i profunda però sí que tenen la sensibilitat i l'estima per la natura que els porta a la curiositat per entendre'n el funcionament, s'ha optat per un estil més divulgatiu que l'habitual d'un atlas molt especia-

L'atles és una obra de l'àmbit dels PPCC amb vocació global

litzat o que el de l'obra mare, la *Història Natural dels Països Catalans*, sense rebaixar, però, ni el contingut científic ni la rigorositat.

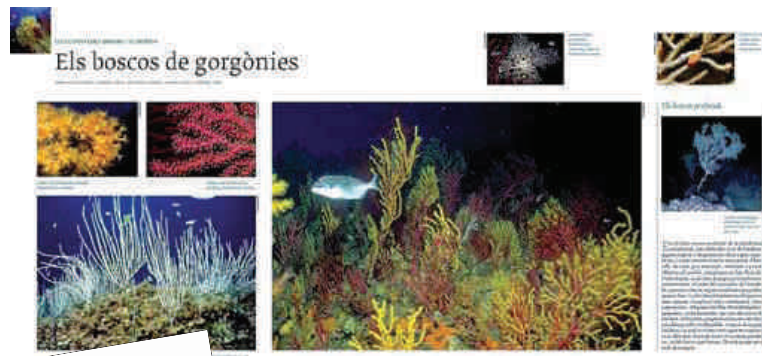
Aquests són els principis que han inspirat la publicació de l'«Atlas d'Ecosistemes dels Països Catalans» i han dirigit la seva realització: presentar un compendi assequible i rigorós que expliqui i exemplifiqui com són i com funcionen els ecosistemes de l'àmbit, i que consideri també el seu vessant dinàmic, en dos nivells diferents: el dels canvis cíclics que s'esdevenen en el decurs de l'any i el dels que segueixen la fletxa del temps lineal, del passat cap al present –i a partir d'aquí, cap al futur–. Perquè malgrat que les relacions internes entre els elements de qualsevol sistema natural es mantenen relativament estables dins períodes concrets i acotats de temps, en el decurs de la història de la Terra van evolucionant com la suma integradora dels canvis geològics i climàtics, que afecten i condicionen l'evolució dels éssers vius,

que, al mateix temps, amb la seva activitat fisiològica, també afecten i condicionen l'entorn geològic i climàtic, en un procés d'interdependència mútua.

Per assolir aquests objectius, l'obra s'ha estructurat en quatre parts diferenciades però complementàries, les quals van precedides per un article monogràfic dedicat al gran mestre, investigador i inspirador del desenvolupament de la ciència ecològica Ramon Margalef. A la primera part s'estableixen de manera general, en vint articles, tres aspectes naturals imprescindibles per copsar amb plenitud per què els ecosistemes actuals dels Països Catalans tenen unes característiques determinades: el clima i els seus canvis en el decurs de la història de la Terra; els mecanismes de l'evolució biològica i les novetats morfològiques, fisiològiques i relacionals que han anat aportant, i les traces que la vida ha deixat en el passat geològic del planeta en relació amb el dinamisme geològic i mediambiental, interpretats des del seu vessant ecològic.

A continuació, l'atles presenta una instantània dinàmica dels principals ecosistemes dels Països Catalans, en un centenar d'articles agrupats en funció del medi principal on es desenvolupen: marí, terrestre o d'aigües continentals. Tots els articles estan formats per una doble pàgina i s'estructuren al voltant d'imatges panoràmiques que il·lustren el text i permeten visualitzar els principals aspectes generals de l'ecosistema. El text, al seu torn, explica l'estructura de l'ecosistema i la funció dels organismes que el constitueixen, especialment dels que tenen un major protagonisme. També contenen diverses imatges laterals on es mostren algunes espècies característiques, un gran nombre d'esquemes i gràfics, cartografia específica i una peça separada, formada per un text i una imatge, que dona relleu a algun aspecte concret de l'ecosistema o en presenta un exemple paradigmàtic. Finalment, intercalades entre els articles, s'hi han inclòs làmines d'organismes agrupats per sistemes, que són d'un gran valor artístic i científic, gràcies a la doble formació dels seus autors com a científics i com a dibuixants d'extraordinària destresa.

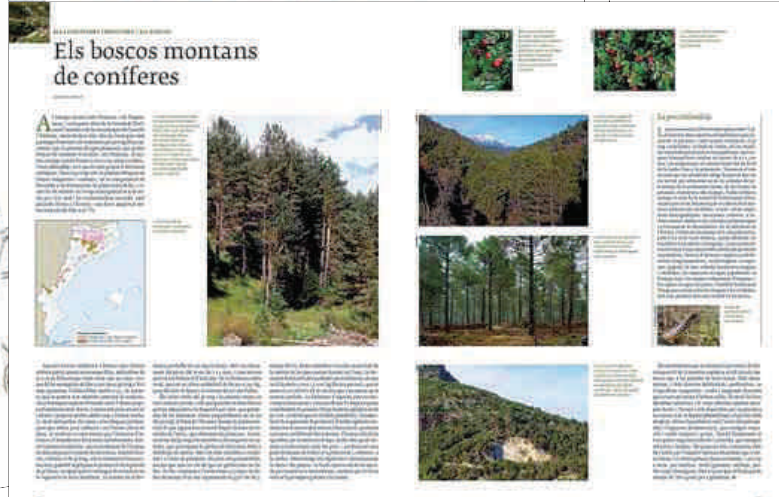
És, en definitiva, una obra de l'àmbit dels Països Catalans feta amb vocació global i globalitzadora, profusament il·lustrada amb fotografies, esquemes, gràfics i mapes de gran qualitat, i amb textos de gran profunditat científica redactats de manera assequible perquè puguin arribar a un públic ampli, tant relacionat amb el món de l'ecologia com simplement interessat en la natura que ens envolta. I és també una important contribució a la cultura de fons dels Països Catalans. *

Els boscos de gorgònies

Organismes dels estanyos de muntanya

Els boscos montans de coníferes

Els estanyos grans d'alta muntanya

El nou atles es complementa amb els 16 volums d'Història Natural dels Països Catalans', publicats entre 1983 i 1992 sota la direcció de Ramon Folch i amb la col·laboració de més de 300 experts.

Centres participants

A banda de totes les persones implicades en l'edició, documentació, correcció, disseny, cartografia i il·lustració, en aquest atles hi han contribuït un centenar de professionals de gran vàlua i reconegut prestigi del món de l'ecologia, la climatologia, la geologia, la paleoecologia i l'evolució, sota la direcció científica de David Bueno i l'assessorament científic d'Enric Ballesteros, Ramon M. Masalles i Eugènia Martí.

Tots aquests professionals desenvolupen la seva recerca en centres dels Països Catalans o bé investiguen sobre temàtiques circumscrites a aquest àmbit: als centres d'Estudis Avançats de

Blanes, de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals, i Tecnològic Forestal de Catalunya; a les escoles d'Enginyeria de Telecomunicació i Aeroespacial de Castelldefels, i Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària; als instituts de Ciències del Mar, Català de Recerca de l'Aigua, Espanyol d'Oceanografia, Mediterrani d'Estudis Avançats, de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries, i d'Investigació en Ciències Ambientals d'Aragó; als museus de Ciències Naturals de Barcelona i Nacional de Ciències Naturales; i a les universitats d'Alacant, Autònoma de Barcelona, Barcelona, Girona, Lleida, Múrcia, Saragossa i Vic.